Teadmised looduslike pühapaikade kohta Pühajärve Põhikooli 5.-9.kl õpilaste hulgas 2026

Laas Kaasik
Pühajärve Põhikool, 8.klass
Juhendaja: õpetaja Karin Järv

Sissejuhatus

Looduslike pühapaikadega on seotud väga tähtis osa meie rahva tavadest ja kultuurist. Uurimistöös käsitletakse Pühajärve Põhikooli 5.-9. kl õpilaste teadmisi looduslikest pühapaikadest ning kui palju räägitakse nendest põhikooli ajaloo ja kirjanduse õpikutes. Püstitati kaks hüpoteesi: 1. vanemate klasside õpikutes on rohkem räägitud looduslikest pühapaikadest kui nooremate klasside õpikutes; 2. õpilased on kuulnud looduslike pühapaikade kohta, aga ei tea nende tähendust. Varasemalt pole siin koolis sellist uurimistööd tehtud.

Materjal ja metoodika

Küsitleti Pühajärve Põhikooli 5.-9. kl õpilasi. Uuriti kas nad on külastanud looduslikku pühapaika, kas nad on koolis õppinud looduslike pühapaikade kohta, nende selgitusi looduslike pühapaikade kohta, kas nende arust peaks koolis nendest rääkima, kas teavad oma kodukohale lähimat, kas nad sooviksid kooliga külastada, kui palju peaks looduslikke pühapaiku kaitsma ning hoidma ja kas nad oskavad nimetada mõnda looduslikku pühapaika. Lisaks analüüsisiti kõiki kättesaadavaid põhikooli ajaloo ja kirjanduse õpikuid (kokku 10 ajaloo õpikut ja 8 kirjanduse õpikut). Andmete kogumiseks kasutati elektroonilise küsitluse vormi Google Drive keskkonnas. Küsitlusest saadud andmeid töödeldi Google kontoritarkvaraga.

Tulemused

Küsitlusele vastas kokku 67 õpilast 5.-9. klassist, neist 13 õpilast 5. klassist, 17 õpilast 6. klassist, 12 õpilast 7. klassist, 8 õpilast 8. klassist ja 17 õpilast 9. klassist.
Küsitlusele vastas kokku 28 poissi 41,8%, 39 tüdrukut 58,2%.

Kas Sa oled külastanud looduslikku pühapaika?
5.-9. kl õpilased vastasid: 61,2% on käinud teadlikult looduslikus pühapaigas, 32,8% ei ole käinud looduslikus pühapaigas kordagi, 6% jah ja ei, nad on ja samas ei ole külastanud (joonis 1).

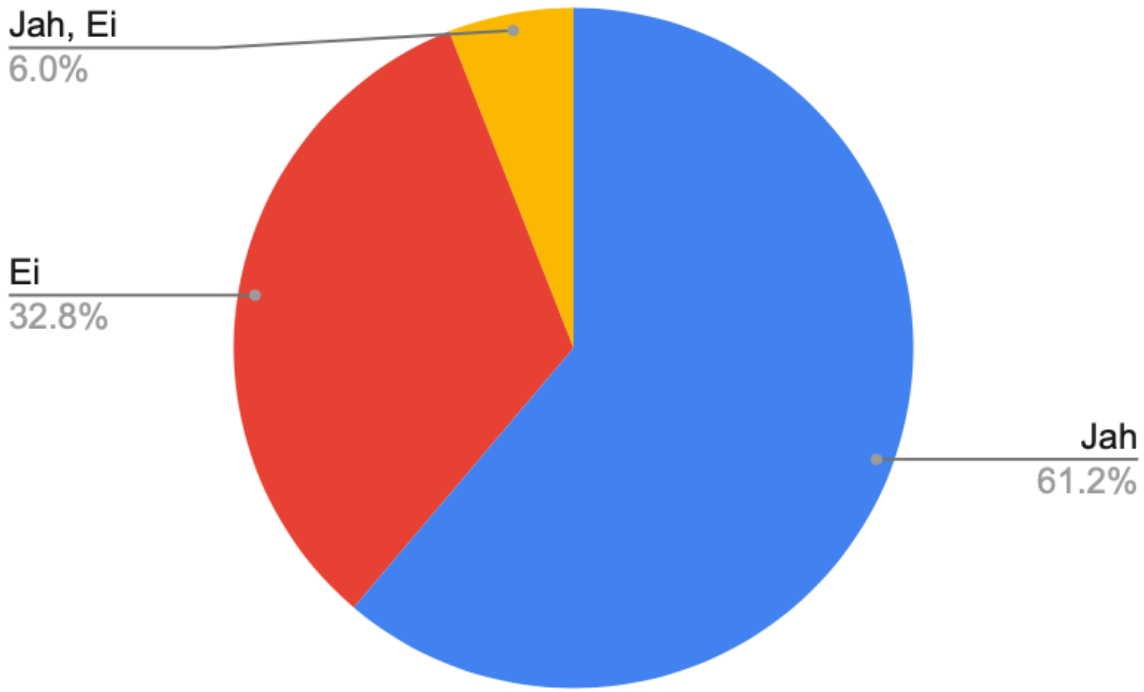

Joonis 1. Pühajärve Põhikooli 5.-9. kl õpilaste looduslike pühapaikade külastamised 2026.

Kas Sa oled koolis õppinud, mis on looduslik pühapaik?

5.-9. kl õpilased vastasid: 71,6%, et nad ei ole selle teema kohta õppinud. 26,9% õpilastest vastas, et jah nad on selle teema kohta õppinud. 1,5% õpilastest vastas, et jah nad on selle kohta õppinud, aga samas mitte (joonis 2).

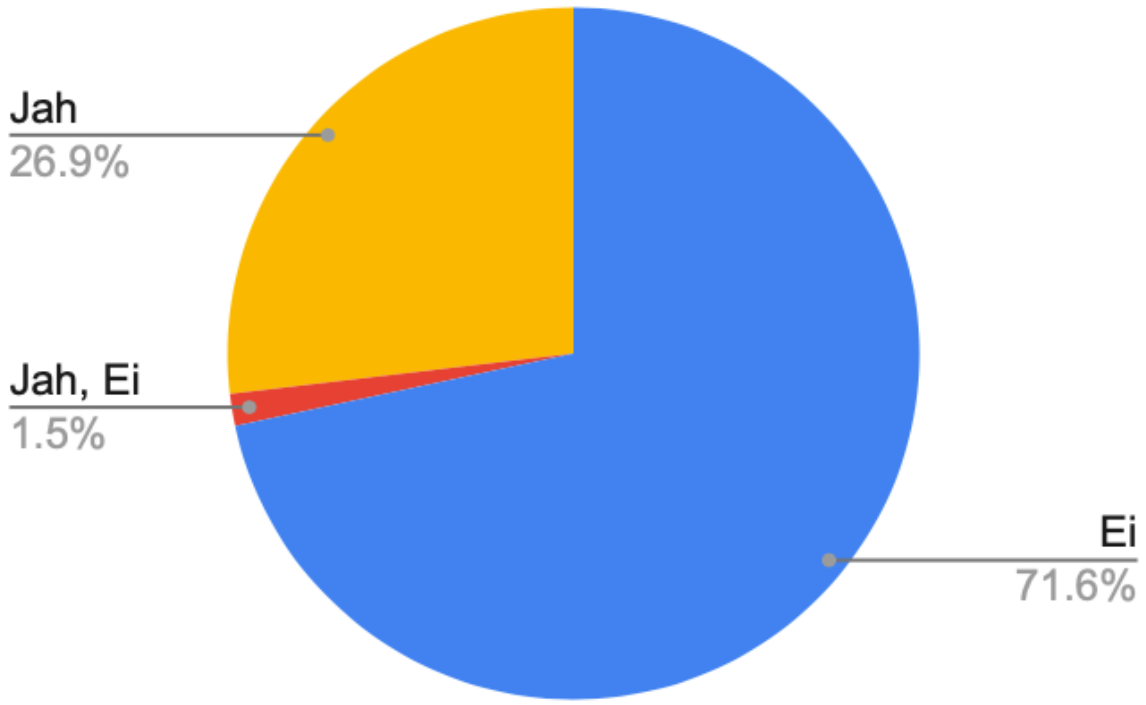

Joonis 2. Pühajärve Põhikooli 5.-9. kl õpilaste looduslike pühapaikade kohta õppimine koolis 2026.

Selgita, mis on looduslik pühapaik.

5.-9. kl õpilased vastasid: ei tea 19 õpilast (25,3%), sama palju õpilasi vastas ka, et see on paik looduses. Rahvausundi koht vastas 15 õpilast (20%), palvetamise koht vastas 8 õpilast (10,6%) ja vana koht ning koht kus antakse ande vastasid 7 õpilast (9,3%) (Joonis 3).

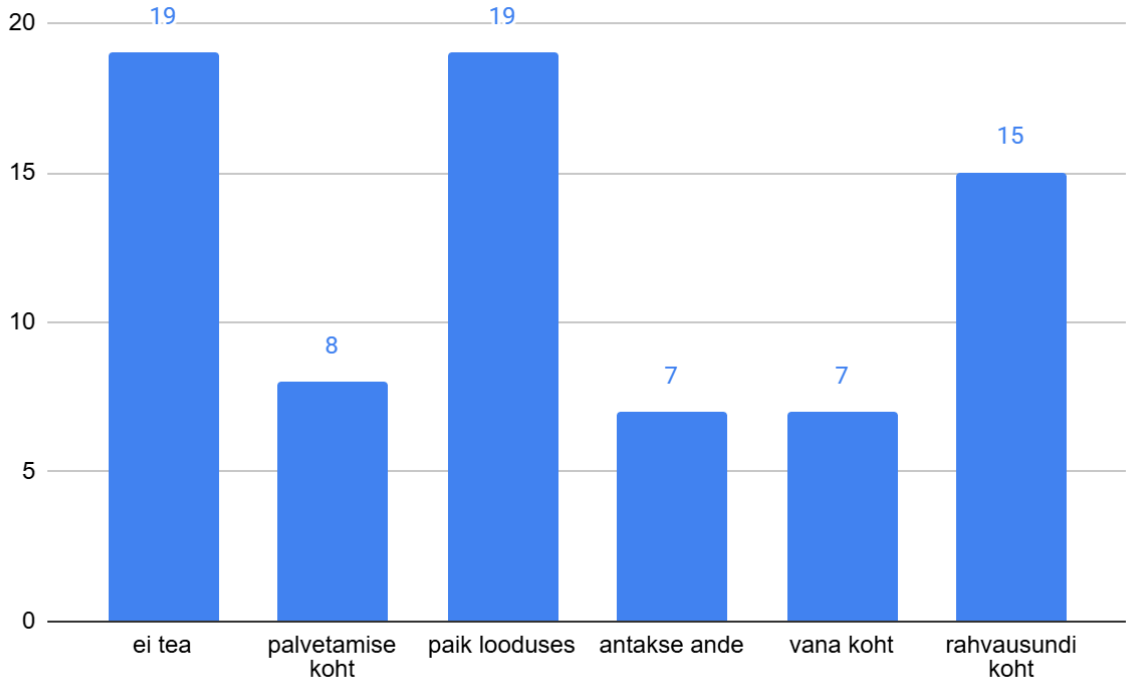

Joonis 3. Pühajärve Põhikooli looduslike pühapaikade seletused 2026.

Kas põhikoolis peaks rääkima looduslikest pühapaikadest?

5.-9. kl õpilased hindasid rääkimise tähtsust kümne palli skaalal 20 õpilast 5 palli, 10 õpilast 10 palli, 9 õpilast 8 palli, 9 õpilast 6 palli, 6 õpilast 7 palli, 5 õpilast 4 palli, 4 õpilast 2 palli, 2 õpilast 9 palli, üks õpilane 3 palli ja üks õpilane 1 pall (joonis 4).

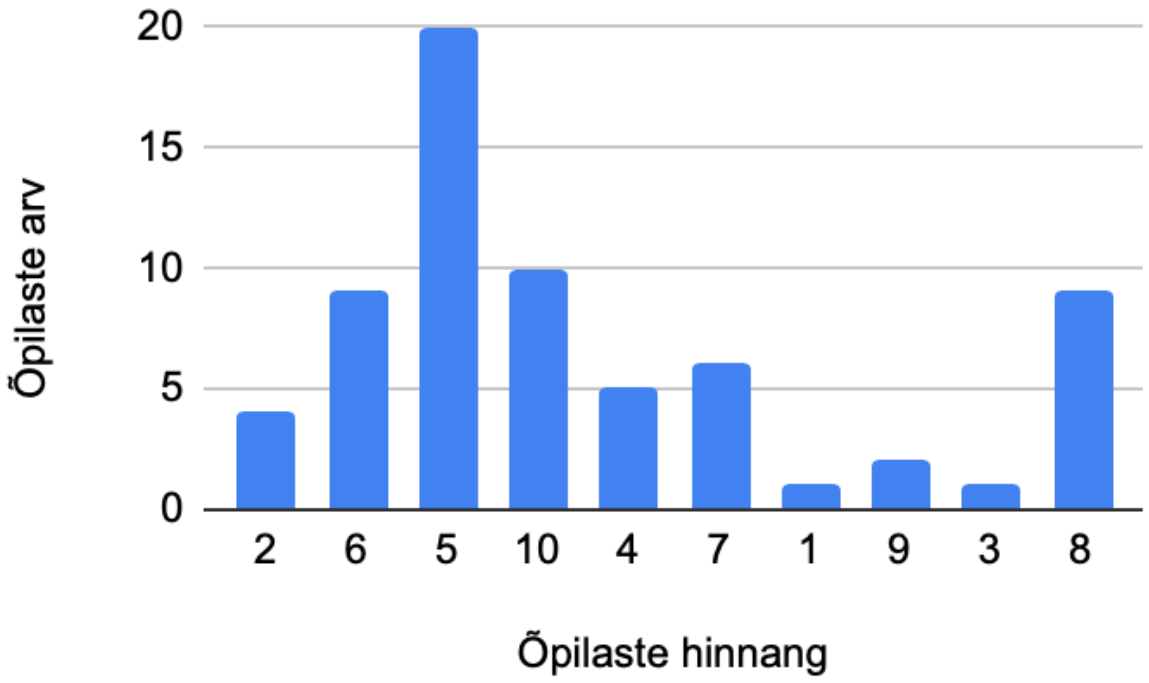

Joonis 4. Pühajärve Põhikooli õpilaste hinnang koolis looduslikest pühapaikadest rääkimise kohta 2026.

Kas sa tead oma kodukohale lähimat looduslikku pühapaika?

5.-9. kl õpilased vastasid: 58,2% nad ei tea oma kodukohale lähimat pühapaika. 41,8% vastas, et jah nad teavad oma kodukohale lähimat pühapaika (joonis 5)

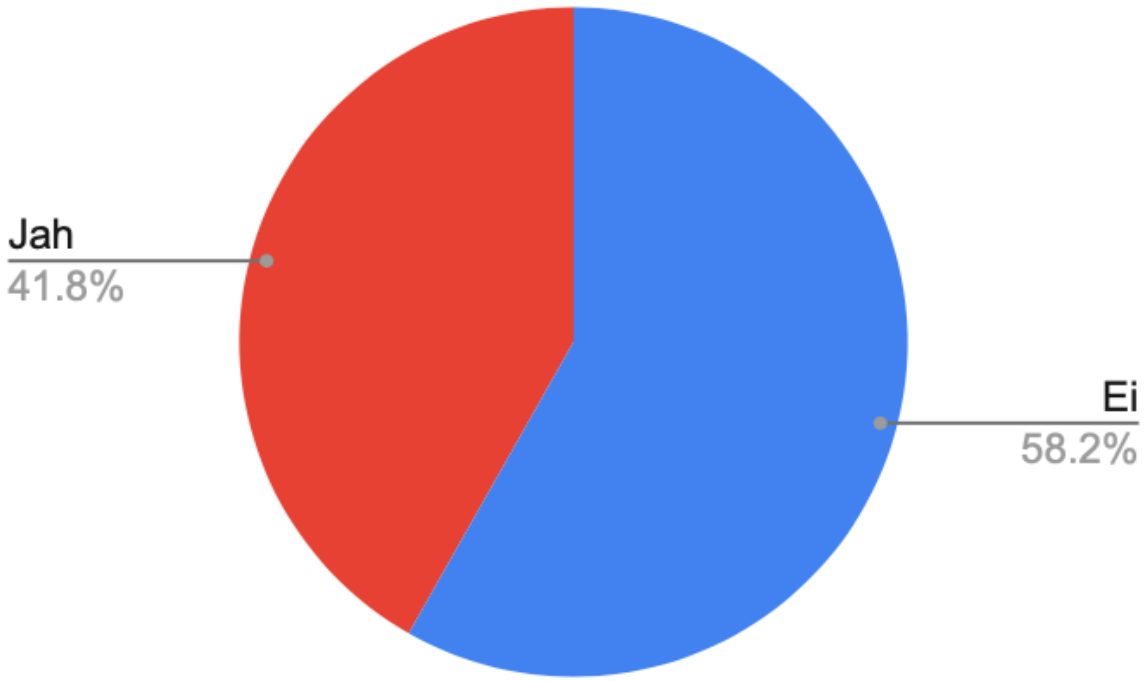

Joonis 5. Pühajärve Põhikooli õpilaste teadmised oma kodukohale lähimast looduslikust pühapaigast 2026.

Kas sa sooviksid kooliga käia looduslikes pühapaikades?

5.-9. kl õpilased vastasid: 73,1% jah, nad sooviksid kooliga käia looduslikes pühapaikades, 26,9% ei nad ei sooviks(joonis 6).

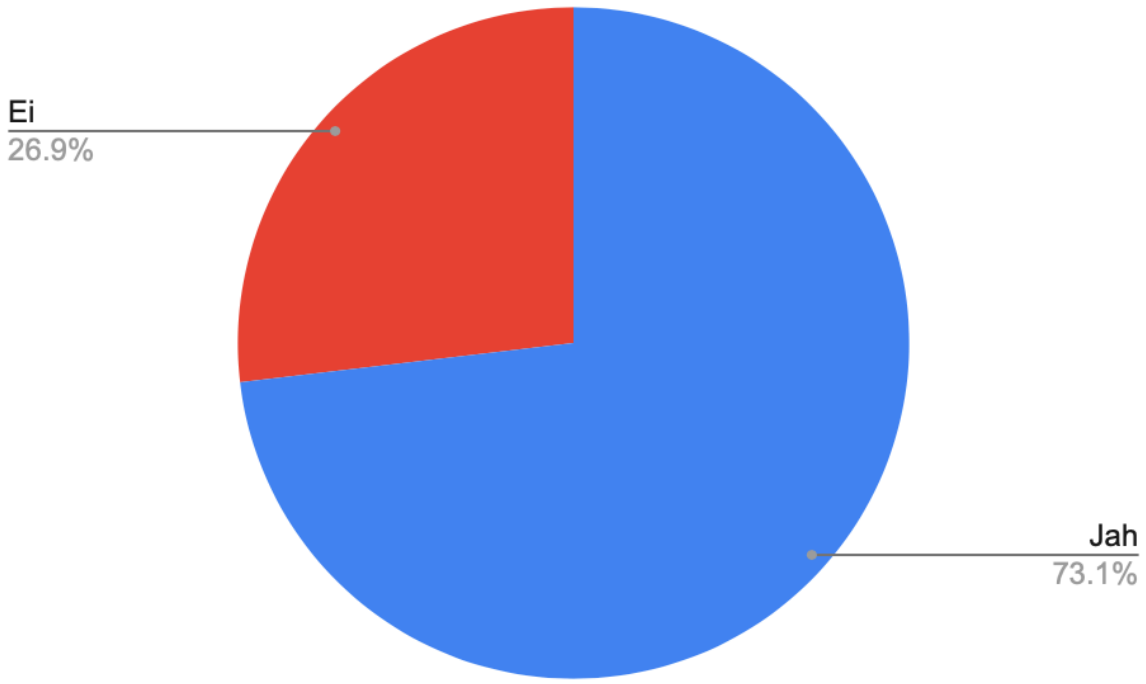

Joonis 6. Pühajärve Põhikooli 5.-9. kl õpilaste soov käia kooliga looduslikes pühapaikades 2026.

Kas Eesti looduslikke pühapaiku peab kaitsma ja hoidma?

5.-9. kl õpilased vastasid: 73,1% jah, neid peab kaitsma ja hoidma, 26,9% õpilastest ei, looduslikke pühapaiku ei peaks kaitsma ja hoidma. (joonis 7)

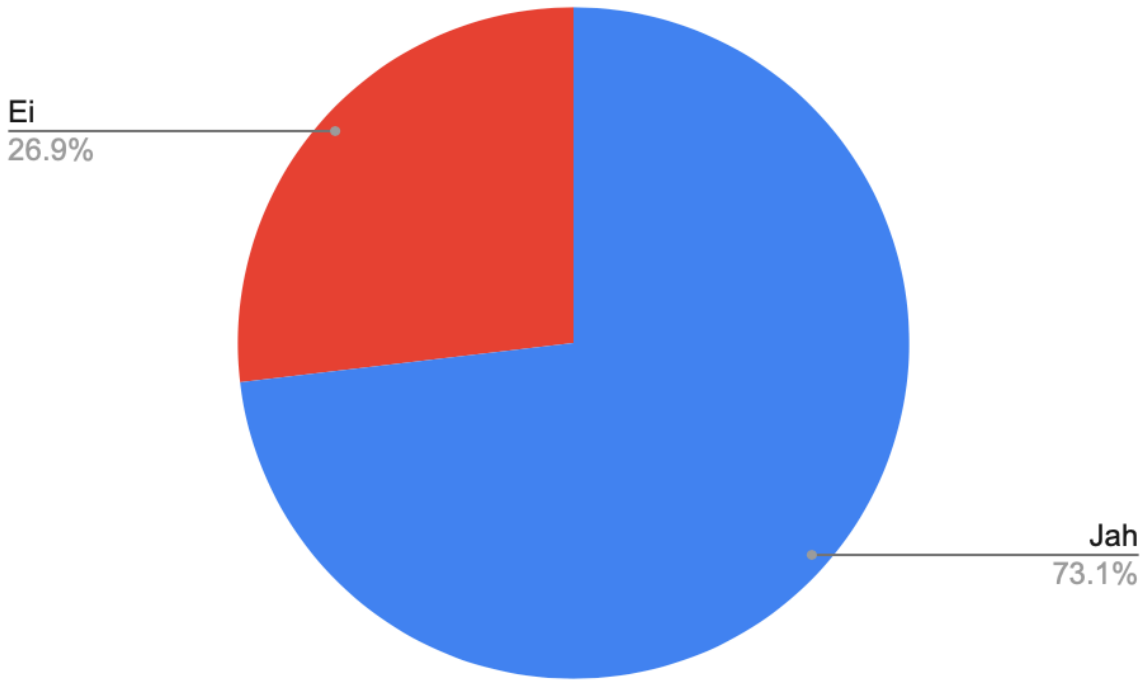

Joonis 7. Pühajärve Põhikooli 5.-9. kl õpilaste arvamus looduslike pühapaikade kaitsmise osas 2026.

Kas sa oskad nimetada mõnda looduslikku pühapaika?

5.-9. kl õpilased vastasid: 36 (53,7%) nad ei oska nimetada ühtegi looduslikku pühapaika. 10 õpilast vastas Armuallikas, 8 õpilast vastas Pühajärv, 6 õpilast vastas Taevaskoda (joonis 8).

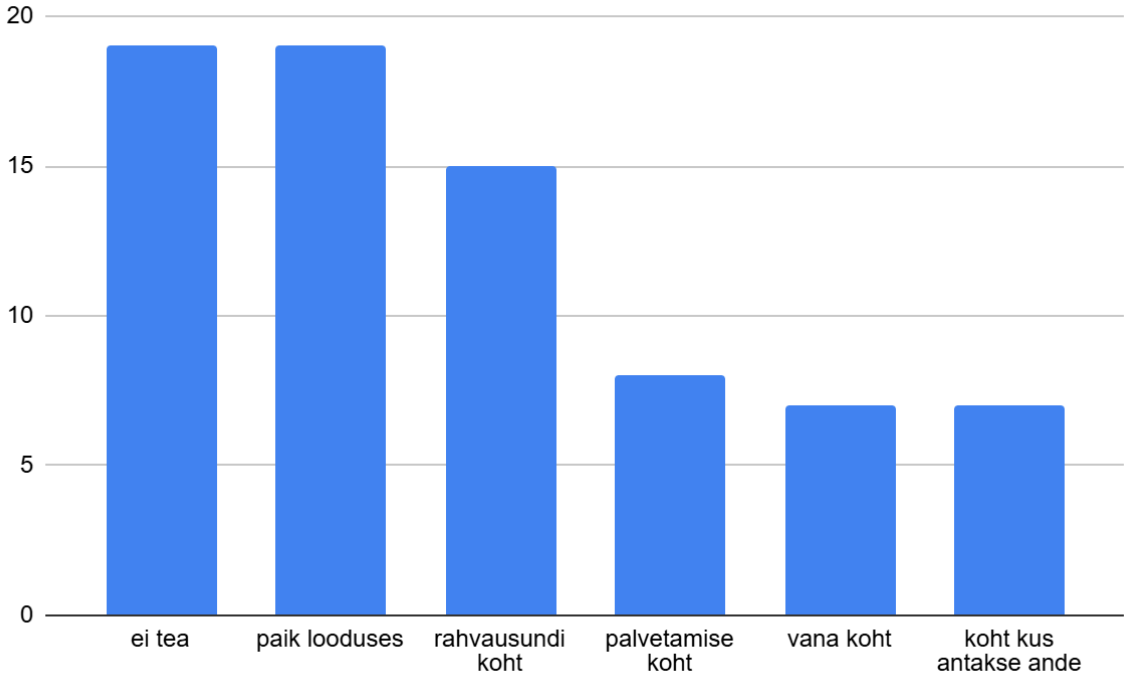

Joonis 8. Pühajärve Põhikooli 5.-9. kl õpilaste poolt nimetatud pühapaigad 2026.

Õpikute uurimine

Uurisin kümmet erinevat 5.-9. klassi ajalooõpikut. Neist kolmes oli looduslikke pühapaiku lühidalt mainitud. 5. klassi ajalooõpikust “Eesti inimesed ajas” (Piirimäe, P 2011) lk 57 mainiti looduslikke pühapaiku Henriku Liivimaa kroonika pilgu läbi: meie esivanemad austasid mitmesuguseid jumalaid, haldjaid ja loodusvaime. Ta räägib ka Virumaal asuvast pühast mäest kus olevat sündinud saarlaste jumal Tharapita. Lk 81 räägiti pühadesse paikadesse ohverdamisest.

7. klassi õpik “Keskaeg” 2. osa (Kõiv jt 2011)lk 36 räägib maausust ja Tharapitast. Lk 120 tsiteeritakse Rootsi võimude 1586. aasta juhendit Eesti valitsemiseks: “Kui teie seda ei jäta ja riste, kabeleid maha ei kisu, paganlike hiisi ja salusid maha ei põleta, siis hakkab teil ainult halvasti minema”.

8. klassi õpik “Uusaeg” esimene osa (Seppel & Pajur 2014) lk 96. “Nad valivad mitmesugustel kohtadel, eriti küngastel välja puud, mille nad kuni ladvast okstest laasivad, punaste paeltega ümber mähivad ja ebausklike soove soovivad.”

Uurisin 8 kirjanduse õpikut, milles 9. klassi Labürindi õpikus (Ratasepp, P jt 2008) oli kirjas terve peatükk looduslike pühapaikade kohta.

Arutelu

Esimene hüpotees, et vanemate klasside õpikutes on rohkem räägitud looduslikest pühapaikadest, kui nooremate klasside õpikutes, pidas paika üksnes 9. kl kirjanduse õpiku puhul. Ajalooõpikutes oli seda teemat mingil määral käsitletud 5., 7. ja 8. klassi õpikutes, aga mitte piisavalt palju.

Teine hüpotees, et õpilased on kuulnud looduslikest pühapaikadest, aga ei tea mis nad on ja mida nad tähendavad, pidas ka paika. 53,7% õpilastest ei osanud nimetada ühtegi loodusliku pühapaika, kuid 61,2% õpilastest ütles, et nad on vähemalt korra elus looduslikku pühapaika külastanud. See, et nii paljud õpilased olid vähemalt kuulnud looduslikest pühapaikadest on väga hea. Õpikutes polnud peaaegu üldse räägitud looduslikest pühapaikadest peale mõne üksiku näite. Kui oligi räägitud siis negatiivse alatooniga nagu sellesse suhtusid meie rõhujad, mitte meie rahva vaate läbi. Minu enda jaoks avardas see uurimistöö minu maailmavaadet analüüsides läbi kõik need ajaloo õpikud. Samuti küsitlus aitas mul mõista kuidas tänapäeva lapsed looduslikke pühapaikadesse suhtuvad ja mida neist teavad. Mulle endale on nende hoidmine ja kaitsmine tähtis, nad on osa meie ühest suurimast väärtusest, meie metsadest. Võrreldes Mana Kaasiku tööga on olukord püsinud põhikoolis sarnane, kus on ainult ühes õpikus kirjas midagi märkimisväärset.

Kasutatud allikad

Kaasik, M (2010). Eesti ajaloolised looduslikud pühapaigad tänapäeva ajalooõpikutes

Kõiv, M., Mäesalu, A., Maasing, M**.** (2011). Inimesed ajas. Keskaeg. Ajalooõpik 7. klassile, 2. osa. Avita.

Piirimäe, P. (2011). Inimesed ajas. Ajalooõpik 5. klassile. Avita.

Seppel, M., Pajur, A. (2014). Uusaeg. Ajalooõpik 8. klassile, 1. osa. Maurits.

Ratasepp, P., Sinijärv, K., Rannaste, K (2008). Labürint. Kirjanduse õpik 9. klassile. Avita